

Türkiye’de Türkçe Öğrenen Yabancıların Türkçe Öğretmenleri, Türkçe, TÖMER’ler ve Türkiye Hakkında Geliştirdikleri Metaforlar*

İhsan KALENDEROĞLU**

Mustafa ARMUT***

Öz. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçe öğretmenleri, Türkçe öğrendikleri merkez, Türkçe ve Türkiye hakkındaki algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Bu doğrultuda üç devlet üniversitesinin Türkçe öğretimi merkezlerinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen B1, B2 ve C1 düzeyinden 92 öğrenciden bu konularda benzetmeler yapmaları ve bu benzetmelerinin sebeplerini yazmaları istenmiştir. Olgu bilim deseninde yürütülen çalışmada elde edilen veriler içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar Türkçe öğretmenleri, Türkçe, TÖMER ve Türkiye hakkında ağırlıklı olarak olumlu benzetmeler yapmışlardır. Öğretmenler ilk sıralarda arkadaş, dost, anne, melek vb. olarak görülmüşlerdir. Katılımcılar Türkçeyi daha çok kendi dillerine ya da bazı başka dillere benzetmişlerdir. Türkiye katılımcılar tarafından en çok cennet olarak görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin Türkçe seviyelerine, cinsiyetlerine, Türkiye’de bulunma sürelerine ve geldikleri ülkelere göre en çok yaptıkları benzetmelere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Türkçe, Türkiye, TÖMER, öğrenci.

Metaphors that Foreigners Learning Turkish in Turkey Produced about Turkish Language Teachers, Turkish Language, TÖMERs (Centers of Teaching Turkish) and Turkey

Abstract. The aim of this study is to determine opinions of learners learning Turkish as a foreign language in Turkey about Turkish teachers, the center they learn Turkish at, Turkish and Turkey via metaphors. With this goal, it was asked 92 learners from B1, B2 and C1 levels who learn Turkish as a foreign language at three state university’s Turkish teaching center to make some metaphors about these subjects and to write their metaphors’ reasons. Phenomenologic method was utilized in the rasearch and obtained data were analyzed by content analysis. According to the results of the research, participant usually produced positive images about their Turkish teachers, Turkish, TÖMER (Turkish Teaching Center) and Turkey. Turkish teachers were firstly perceived as friend, fellow, mother, angel etc. The participants likened Turkish to either their own languages or some other languages. Turkey was mostly perceived as paradise by the participants. Besides the most frequently produced images in terms of the learners’ Turkish level, genders, time they live in Turkey and their countries were presented.

Keywords: Metaphor, Turkish, Turkey, TÖMER, student.

* 4. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresinde Sözlü Olarak Sunulmuştur.

** Gazi Üniversitesi, kihsan@gazi.edu.tr

*** Ahi Evran Üniversitesi, mustafa.rmt@gmail.com

1. GİRİŞ

Bir dili yabancı dil olarak öğrenenlerin o dili ana dili olarak konuşanlarla aynı yetkinliğe ulaşmaları çoğu zaman mümkün görünmemektedir. Bu kişiler ana dili konuşurlarının yetkinliğine doğru gelişen bir süreçte yabancı dili öğrenirler. İkinci bir dili öğrenme süreci, çoğunlukla olmayan bir bilgiden ana dili konuşurlarının yetkinliğine doğru, bu yetkinliğe ulaşmaya gerek olmaksızın, diller arası bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Laufer, 1998). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin de böyle bir süreç içinde belli bir yetkinliğe erişmesi beklenmektedir. Bu kişilerin dil öğrenme sürecinde başta öğretici olmak üzere öğrenme ortamı, çevre, etkileşimde oldukları insanlar gibi birçok etmenin etkili olduğu söylenebilir.

Elbette her insan, etkileşime geçtiği insanlar, nesnelere, mekânlar vb. hakkında zaman içinde birtakım görüşler geliştirir. Geliştirilen bu görüşler kişinin faaliyetlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Bu bağlamda Türkçeyi Türkiye’de yabancı dil olarak öğrenenlerin de etkileşime girdikleri unsurlarla ilgili birtakım görüşler geliştirmeleri beklenen bir durumdur. Bu görüşler de onların öğrenme süreci üzerinde etkili olacaktır. Ne var ki Türkçede ana dili konuşurlarının yetkinliğine henüz ulaşmamış bu kişilerin bu unsurlar hakkındaki görüşlerini birtakım eğitim felsefeleri dâhilinde beyan etmelerini beklemek pek anlamlı olmayacaktır. Hâl böyle olunca bu kişilerin etkileşime girdikleri unsurlarla ilgili görüşlerini daha kullanışlı yollardan öğrenerek elde edilen bulgulardan bu unsurlarla ilgili birtakım yargılara varmak daha anlamlı görünmektedir. Bunun için de Türkçe öğrenenlerin etkileşime girdikleri unsurlarla ilgili görüşlerini metaforlar aracılığıyla kestirmeye çalışmak uygun bir yol olabilir.

Metaforlar

Lakoff ve Johnson (2005) metaforların dilin karakteristiği, eylem ve düşünce sorunundan ziyade kelimeler sorunu olarak görüldüğünü ifade etmektedirler. Metaforların günlük hayatta sadece dilde değil düşüncede ve eylemde de bulunduğunu eklemektedirler. Kendileriyle düşünülen ve eylemde bulunan terimlerin doğaları gereği metafor olduğunu dile getirmektedirler.

Demirci (2016) metaforların çok genel olarak bir şeyin bazı özelliklerinin başka bir şeye transfer edilmesi, taşınması anlamında olduğunu ifade etmektedir. Metaforun özü, bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff ve Johnson, 2005). Kuyumcu ve Özsarı (2016) metaforun dilin sembolik amaçlı kullanımına bağlı olarak bir kavramı veya durumu başka bir kavramla, bir durumla ifade etme olduğunu belirtmektedirler. Metafor, ilke

olarak bir şeyi başka bir şeye göre tasavvur etme tarzı olup başlıca işlevi anlamadır (Lakoff ve Johnson, 2005).

Metaforlar kendimiz ve diğer insanlar, olaylar ve hatta milletler hakkındaki düşünceleri düzenleyen güçlü birer dayanaktır (Berliner, 1990). Metaforlar dünyayı ve gerçekliği algılama düşüncesini ve şeklini düzenler (de Guerrero ve Villamil, 2002). Oxford, Tomlinson, Barcelos, Harrington, Lavine, Saleh ve Longhini (1998) metaforun dil öğrenme ve öğretme de dâhil bütün alanlara uygulanabilen bir problem çözme yolu olduğunu belirtmektedirler.

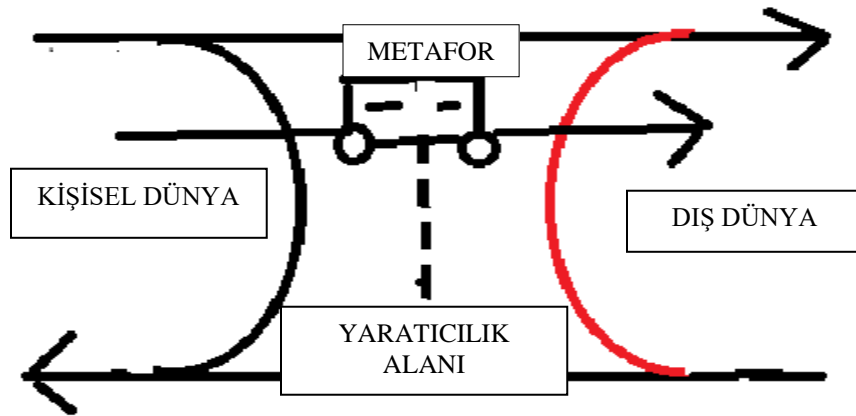
Wellek ve Warren (1983) mecazların ve teşbihlerin edebiyat dışında da meydana gelip insan beyninin çalışmasının bir sonucu olduğunu belirtmektedirler. Mecazların ve teşbihlerin günlük dilin büyük kısmında gizli olarak, argo ve atasözlerinde ise açık biçimde zaten bulunduğunu eklemektedirler. Demirci (2016) metafor kullanmanın sebeplerinden birinin ihtiyaçtan doğan boşluğu önceki dil malzemelerinden faydalanarak benzetme yoluyla yararlanmak suretiyle doldurma olduğunu ifade etmektedir. Araştırmacı, bu konuda vücudun bölümlerinin farklı anlamlarda kullanılmasını (“baş” kelimesinden hareketle “dağın başı” gibi) örnek göstermektedir. Metaforun dilde ve edebiyatta önemli bir yer tuttuğunu anlatan Demirci (2016), her yeni durum için sıfırdan kelimeler/terimler bulununcaya kadar ya da insanoğlunun bir şeyi başka bir şey üzerinden dolaylı anlatma genleri kayboluncaya dek benzetmenin/teşbihin/metaforun var olacağını eklemektedir. Nitekim Türkçeye Arapçadan geçen beyin kelimesinin kelime anlamı itibarıyla esasında aracılık etme anlamındaki etimolojisine vurgu yaparak insan beyninin her alanda metafor kullanma yoluna gitmesinin kendi doğal yapısının neticesi olduğunu dile getirerek metafor kullanımıyla ilgili şu genel çıkarımları yapmaktadır (2016: 342):

1. İnsan beyninin algılama sistemiyle metaforun bağlantısı vardır.
2. Dilin yetersizliği metafor kullanımını mecbur kılar.
3. Metafor kullanımında kültürel görecelik vardır.
4. Metaforlar eğitimde kullanılan çok önemli yardımcı öğelerdir.
5. Metafor kullanımının sanat boyutu vardır.

Lakoff ve Johnson (2005) metaforik yönelimlerin keyfi olmadığını belirtmektedirler. Buna göre onların fiziksel ve kültürel tecrübeye bir temeli vardır. Yönelim metaforları kültürden kültüre değişebilir. Sözelimi bazı kültürlerde gelecek önde, bazılarında ise arkada telakki edilmiştir. Metafor belirleme sosyal grup tarafından kullanılan dilin ve düşüncenin değişmez metaforik birimlerinin basit şekilde kopyalanması süreci değildir. Kültürel olarak paylaşılan

metaforların içselleştirilmesinde daima kişisel bir yeniden yapılandırma birleşeni vardır. Öyle ki bireyler çeşitli şahsi tecrübelerden ve çoklu sosyal söylemlere maruz kalmaktan etkilenmektedirler (de Guerrero ve Villamil, 2002). Kuyumcu ve Özşarı (2016) dilin ve kelimelerin yetersiz olduğu durumlarda kişilerin iç dünyalarındaki duyguların ve düşüncelerin metaforlar vasıtasıyla dış dünyaya taşındığını ifade etmektedirler. Metaforun soyut düşünmenin ve soyut olayları kavramanın başlıca mekanizması olduğunu eklemektedirler.

Wellek ve Warren (1983) metaforun kelimelerin dilde normal kullanışlarının dışında kullanılması anlamında algılanması konusu üzerinde dururlarken birtakım kelimelerin metafor yoluyla anlamlarının genişleyerek dilin doğal birer parçası hâline geldiğini ifade etmektedirler. Bu tarz metaforları “solmuş”, “aşınmış”, veya “ölü” metaforlar şeklinde adlandırmanın mümkün olduğunu belirterek bunlara “masanın bacağı”, “şişenin boynu”, “dağın eteği” gibi kullanımları örnek vermektedirler. Bunların edebi zevkleri gelişmiş kişiler tarafından bile artık metafor kabul edilmediğini vurgulamaktadırlar.

Şekil 1. Şahsi dünya ve umumi dünya arasındaki yaratıcı alanda işleyen bir araç olarak metafor (Hunt., 2006: 318)

Yukarıdaki şekil, kişinin metafor üretimini görselleştirmektedir. Şekle bakıldığında kişinin özel dünyası ile dış dünya arasında kalan yaratıcı alan boşluğunda, dış dünyaya yönelen metaforlar ürettiği görülmektedir.

Berliner (1990) metaforlar aracılığıyla öğretmen rollerini kavramsallaştırmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Mesela lise öğretmenleri “bilgi verici” olarak görülüyorsa o zaman kimsenin dinleyip dinlemediğine bakmaksızın bir grubun önünde dikilen ve bir konu üzerinde duran bir

imajın akla geldiğini yazmaktadır. Benzer şekilde eğer öğretmen kendisini “bilgi veren” olarak görüyorsa o zaman öğrenilecek bilgiyi sadece öğretmenlerin verebileceği yönünde derin kökleri olan duygular mevcut olabileceğini eklemektedir. Ayrıca metaforların mesleğin karar vermeyle ilgili yönlerine daha derinden bakmaya yardım edeceğini dile getirmektedir. Yazar, eğitimle ilgili metaforların da değiştiğini bildirmektedir. Mesela artık neredeyse ortadan kalktığını söylediği eski bir görüşe göre okul müdürleri idareci olarak, öğretmenler fabrika işçileri olarak, öğrenciler de okulların ürünleri olarak görülmektedir. Oysa günümüzde okul müdürleri kurum içindeki bölümlemede kayda değer bir sorumlulukla sınıf denen çalışma yerini işleten öğretmenlerle birlikte yürütücü olarak yardımcı yönetici olarak görülmektedir.

De Guerrero ve Villamil (2002), ikinci dil İngilizce öğretmenleri hakkındaki metaforları belirlerken “Bir ikinci dil İngilizce öğretmeni ... gibidir.” şeklinde bir cümleyi tamamlamışlardır. Burada en iyi yansıtan metaforu yazmaları istenmiştir. Katılımcılardan aynı zamanda metaforlarının altında yatan kabulleri ve teorileri yansıtmaları, metaforlarındaki imaları eleştirel olarak ortaya koymaları istenmiştir.

1.1 Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türkçe öğretmenleri, Türkçe öğretimi merkezleri, buldukları şehir ve genel olarak Türkiye hakkında geliştirdikleri metaforları belirlemektir. Bu sayede Türkçe öğrenenlerin Türkçe öğretmenlerini nasıl değerlendirdikleri belirlenerek esasında bu öğretmenlerin nasıl bir eğitim anlayışı benimsedikleri, bu anlayışı uygulamalarına nasıl yansıttıkları ortaya konmaya çalışılmaktadır. Bunların yanında Türkçe öğrenenlerin Türkçe öğretim merkezlerini, buldukları şehri ve genel olarak Türkiye’yi değerlendirmeleri sağlanarak bütün bu unsurlarla ilgili algılarının ortaya konması amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, kişilerin hayatlarında farkında olup da derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadıkları olgulara odaklanılmasını sağlayan olgu bilim yaklaşımına başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.1 Evren-Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunda üç devlet üniversitesine bağlı Türkçe öğretimi merkezlerinde Türkçe öğrenen 92 öğrenci yer almıştır. Aşağıdaki tabloda katılımcılarla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ait bilgiler

Ülke							
Afganistan	10	Hindistan	1	Pakistan	1	Türkmenistan	3
Bangladeş	1	Irak	10	Polonya	1	Ukrayna	1
Cezayir	1	İran	23	Romanya	1	Ürdün	1
Etiyopya	1	Karadağ	1	Rusya	1	Zimbabve	1
Fas	1	Kazakistan	2	Somali	5	Suudi Arabistan	1
Filistin	3	Kosova	1	Suriye	4	Ülkesini belirtmeyen	12
Gürcistan	4	Libya	1	Toplam			92
Düzy		Türkiye’de bulunma süresi		Cinsiyet			
B1	17	Altı aydan az	21	Kadın			37
B2	38	Altı aydan fazla	64	Erkek			50
C1	32	Süre belirtmeyen	7	Cinsiyet belirtmeyen			5
Düzy belirtmeyen	5	Toplam	92	Toplam			92
Toplam	92						

Yukarıdaki tabloya bakıldığında katılımcıların 20 farklı ülkeden geldikleri görülmektedir. İlk sıralarda İran, Afganistan ve Irak’tan gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Düzy açısından en çok B2 seviyesinde öğrenci yer almaktadır. Bunu C1 ve B1 seviyesinden gelenler takip etmektedir. Türkiye’de altı aydan daha fazla süredir bulunanlar ağırlıktadır. Erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha fazla olduğu görülmektedir.

2.2 Veri Toplama Yöntemi

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçe öğreticileri, Türkçe öğrendikleri merkez, Türkçe ve Türkiye hakkındaki düşünceleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılmaya

çalışılmıştır. Öğrencilere dağıtılan formlarda onlardan Türkçe öğreticileri, Türkçe öğrendikleri merkez, Türkçe ve Türkiye hakkında benzetmeler yapmaları; bu benzetmelerin de sebeplerini yazmaları istenmiştir.

2.3 Verilerin Analizi

Elde edilen veriler içerik çözümlemesi ile tahlil edilmiştir. Daha sonra verilere dair sayısal değerler ile nitel örnekler verilmiştir.

3. BULGULAR

Aşağıda, araştırmada elde edilen bulgular tablolar hâlinde verilerek bunlarla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Türkçe öğreticileri hakkında geliştirdikleri metaforlar

Metafor	Sıklık	Metafor	Sıklık
Boş bırakanlar	23	Ateş	1
Arkadaş/dost	9	Bardak	1
Anne	8	Beyaz inci	1
Melek	6	Bilge	1
Güneş	4	Bilgi	1
Abla/ağabey	3	Dâhi	1
Baba	3	Google	1
Kardeş	3	Gül	1
Kitap	3	İbon şeker	1
Aile	2	İlkokul öğretmenim	1
Altın	2	İnek	1
Işık	2	Mevlana	1
Sözlük	2	Resul	1
Usta/üstat	2	Su	1
Âlim	1	Ürdün'deki Prof. Dr. ...	1
Arama motoru	1	Yıldız	1
Aslan	1	Yolcu	1
		Toplam	92

Yukarıdaki tabloya bakıldığında 92 katılımcının 69'unun Türkçe öğreticileri hakkında geçerli 33 farklı metafor ürettikleri görülmektedir. 23 katılımcı ise bu konuda görüş bildirmemeyi tercih etmiştir. Katılımcıların öğreticileri en çok aile üyelerinden biri, arkadaş, melek, güneş şeklinde benzetmelerle algıladıkları anlaşılmaktadır. Tabloda olumlu yöndeki benzetmelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. “Ateş”, “bardak”, “ibon şekeri” gibi benzetmeler dikkat çekmektedir.

Türkçe öğreticisini arkadaş/dost olarak görenler “Her gün benimledir.”, “Bana yardım ediyor. Onun sayesinde Türkçe öğreniyorum.”, “Her şeyini beğeniyorum.”, “Samimi, çalışkan. Öğrencileri seviyor.”, “Hem öğretiyor hem eğlendiriyor.” şeklinde gerekçeler ifade etmişlerdir. Türkçe öğreticisini anneye benzetenler bu benzetmenin gerekçesi olarak “Yardımseverdirdir.”, “Merhametlidir.”, “Hepimizi seviyor. Bize aynı gözle bakıyor.”, “Öğrencilerle ilgileniyor.” şeklindeki ifadeler belirtmişlerdir. Bir katılımcı “anne” benzetmesiyle ilgili “Başka bir dil öğretmek yeni bir insan yaratmak gibidir. Dünyaya gelince annemiz bize her şeyi öğreterek destek olur.” gerekçesini belirtmiştir.

Türkçe öğreticisini “melek” olarak görenler “Sabırlı. Bizi kendi çocuğu gibi görüyor.”, “Çok iyi bir insan.”, “Çok iyi ve sevgi dolu.”, “Yardımsaver ve güler yüzlü” gibi sebepler ortaya koymuşlardır.

Türkçe öğreticisine “güneş” yakıştırmasını yapanlar bunun sebebi olarak “Onların ışığında bilgi alıyoruz.”, “Aydınlatırlar. Bilim sahipleri.”, “Yol gösterir.”, “Aydınlatıyor ve geleceğimiz için umut veriyor.” ifadelerini kullanmışlardır.

Türkçe öğreticileri için “ateş”, “bardak”, “ibon şekeri” gibi farklı benzetmeler yapıldığı yukarıda ifade edilmişti. “Ateş” benzetmesini yapan katılımcı buna sebep olarak “Enerjik. Durmadan ders anlatıyor.” ifadelerini göstermiştir. “Bardak” benzetmesini yapan katılımcı “Boş durmaz. Dolar.” sebebini belirtmiştir. “İbon şekeri” benzetmesinin sahibi ise bu şekerde her tadın olduğuna atfen “Onda her tat var.” ifadesini kullanmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Türkçe hakkında geliştirdikleri metaforlar

Metafor	Sıklık	Metafor	Sıklık
Boş bırakanlar	17	Gizemli bahçe	1
Ana dilim/kendi dilim	11	Gökyüzü	1
Farsça	8	Göl	1
Arapça	7	Kazak Türkçesi	1
Deniz	4	Kız	1
Bal	3	Korece	1
Dağ	2	Kuş	1
Matematik	2	Lego	1
Su	2	Macera	1
Su içmek	2	Miras	1
Tatlı yemek/yemek	2	Nehir	1
A-101	1	Okyanus	1
Almanca	1	Orman	1
Anahtar	1	Osmanlıca	1
Anne baba	1	Özbek Türkçesi	1
Aşk dili	1	Resim	1
Azerbaycan Türkçesi	1	Şarkı	1
Bisiklet sürmek	1	Taş	1
Çiçek	1	Tatlı ses	1
Çince	1	Uzun bir sokak	1
Çocuk	1	Yeni bir silah	1
Duvar	1	Toplam	92

Yukarıdaki tabloda, katılımcıların Türkçe için yaptıkları benzetmeler yer almaktadır. 17 katılımcı herhangi bir benzetme yapmamayı tercih etmiştir. Katılımcılar çoğunlukla Türkçe için “ana dilim/kendi dilim” şeklinde benimsemiş ifade eden bir benzetmeyi; “Farsça”,

“Arapça”, “Azerbaycan Türkçesi” gibi diğer dillerle ortaklıklardan yola çıkarak bu yönde benzetme yapmayı tercih etmişlerdir.

Tablo 3. Katılımcıların Türkçe öğretimi merkezi hakkında geliştirdikleri metaforlar

Metafor	Sıklık	Metafor	Sıklık
Boş bırakanlar	19	Dağ	1
Ev	18	Denizaslanı	1
Aile	13	Hava limanı	1
Üniversite	7	Işık	1
Dünya	5	İstanbul	1
Stadyum	3	Karga	1
Eğlence merkezi	2	Kumbara	1
Anaokulu	2	Nevşehir	1
İlkokul	2	Şehrim	1
Kendisi	2	Teleskop	1
Okul	2	Uluslararası bir ülke	1
Anne	1	Uluslararası toplanma noktası	1
Arkadaş	1	Yuva	1
Başka bir ülke	1		
Cami	1	Toplam	92

Tablo incelendiğinde katılımcıların TÖMER’i ağırlıklı olarak eve ve aileye benzettikleri görülmektedir. Bunun yanında üniversite, dünya, stadyum gibi benzetmeler de ilk sıralarda yer almaktadır. TÖMER’i eve ve aileye benzetenler “Güzel ve iyi bir yer. Hocalar da anne ve baba gibi.”, “Burada evimdeki gibi rahatım.”, “Birbirimizi çok seviyoruz.”, “Burada kendimi iyi hissediyorum. O kadar samimi ki ülkemdeki evim gibi.” vb. gerekçeler belirtmişlerdir. Burayı üniversiteye benzetenler ise “Üniversite kursu. Sertifika da veriyorlar.”, “Büyük.”, “Kalabalık.”, “Çok iyi ve akademik öğretim yapıyorlar.” şeklinde sebepler belirtmişlerdir. Stadyum benzetmesi yapanlar gerekçe olarak çok kalabalık olmasını, dünya benzetmesi yapanlar ise farklı ülkelerden insanlar olmasını sebep olarak ifade etmişlerdir. Anaokulu ve ilkokul gibi benzetmeler yapanlar “Sınıfta farklı ülkeden ve farklı yaşta öğrenciler var.

Buraya gelince aynı seviyede ve aynı yaşta gibi olduk. Her şeyi birlikte öğrendik. ", "Masalar küçük, çok kirli, çok kalabalık." gibi gerekçeler belirtmişlerdir. Karga, kumbara, teleskop gibi değişik benzetmeler yapanlar "Karga da kuşların en gelişmişidir.", "Buradan çok bilgi alıyoruz. Çok insanla karşılaşıyoruz.", "Bize uzak olanları bile öğreniyoruz." şeklinde gerekçeler ortaya koymuşlardır.

Tablo 4. Katılımcıların Türkiye'yle ilgili geliştirdikleri metaforlar

Metafor	Sıklık	Metafor	Sıklık
Boş bırakanlar	24	Güneş	1
Cennet	21	Hayallerimin kapısı	1
Ülkem/vatanım	10	Hayat ve cennet	1
Amerika	2	Hazine	1
Avrupa	2	Hikâye	1
Ayrı bir dünya	2	İntizar	1
Cehennem	2	Kale	1
İran	2	Korkak bir kuş	1
Aile	1	Kültür merkezi	1
Ana	1	Macera	1
Ana vatan	1	Nar	1
Anne kucığı	1	Özgürlük kuşu	1
Bahçe	1	Stadyum	1
Buz	1	Türkmenistan	1
Çalışkan bir insan	1	Yuva	1
Deniz	1	Zengin bir ülke	1
Dünyanın başkenti	1	Zengin bir ülke	1
Ev	1	Zengin bir ülke	1
Gül	1	Toplam	92

Yukarıdaki tabloya bakıldığında katılımcıların Türkiye'yle ilgili en çok "cennet" benzetmesi yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu benzetmeyi yapanlar "Namuslu, şerefli bir ülke. Seviyorum.

Çok memnunum.”, “İnsanlığın ve mazlumun yeridir.”, “Yeşil, doğal. Deniz var. Müslüman bir ülke.”, “Barış var. Türkler yardımsever.”, “Çok güzel.” gibi gerekçeler ifade etmişlerdir. Tabloya göre Türkiye’yi ikinci sırada kendi ülkelerine veya vatanlarına benzetmişlerdir. Bu benzetmeleri yapanlar “Burası vatanım oldu. Burada çok mutluyum.”, “Ülkemdeki kadar rahatım. Değişik hissetmem.”, “Kültürü kültürümüze benziyor.”, “İnsanlar ailem gibi.”, “İnsanları sıcakkanlı.” gibi sebepler belirtmişlerdir. Katılımcılar Türkiye için “anne kucacı”, “dünyanın başkenti”, “hazine”, “özgürlük kuşu” gibi benzetmeler yapmışlardır. Bu tür benzetmeler yapanlar “İstedığımız yeri gezebiliriz. Özgür yaşayabiliriz.”, “Dünyanın her yerinden eğitim almak için gelenler var. Türkiye'nin oluşturduğu ortam çok faydalı. Hem insanlar hem de insanlık için.”, “Çok bereketli bir ülke.” şeklinde gerekçeler ileri sürmüşlerdir. Tabloya bakıldığında Türkiye’nin Türkmenistan, İran, Avrupa, Amerika gibi başka ülkelere ve kıtalara da benzetildiği dikkat çekmektedir. Türkmenistan’a benzediğini ifade eden katılımcı “Aynı medeniyettenler.”, Avrupa’ya benzetenler “Her şey serbest.”, “Kültürü İran’inkine benziyor.”, Amerika’ya benzetenler “Silahlar serbest.” şeklinde gerekçeler ileri sürmüşlerdir.

Tablo 5. Seviyelere göre en çok geliştirilen metaforlar

	B1	B2	C1
Türkçe öğretmeni	Arkadaş (4)	Melek (6)	Anne (4)
Türkçe	Deniz (3)	Farsça (7)	Kendi dilim/ana dilim (6)
TÖMER	Üniversite (4)	Aile (10)	Evim (8)
Türkiye	Cennet (6)	Cennet (8)	Cennet (6)

Yukarıdaki tabloda, katılımcıların buldukları düzeylere göre en çok yaptıkları benzetmelere dair bilgilere yer verilmiştir. Buna göre Türkçe öğretmenleri B1 düzeyinde en çok “arkadaş”a benzetilmiştir. B2 düzeyinde Türkçe öğretmeni en çok “melek”e benzetilmiştir. C1 düzeyine gelindiğinde Türkçe öğretmeni en çok “anne”ye benzetilmiştir.

Tabloya göre Türkçe B1 düzeyinde en çok “deniz”e benzetilmiştir. B2 düzeyinde ise en çok “Farsça”ya benzetilmiştir. Bunun sebebinin katılımcıların içinde en fazla İran’dan gelenlerin olması düşünülebilir. C1 düzeyinde Türkçe en fazla “kendi dilim/ana dilim” şeklinde nitelendirilmiştir.

TÖMER ise B1 düzeyinde en çok “üniversite”ye benzetilmiştir. B2 düzeyinde “aile”, C1 seviyesinde ise en fazla “evim” benzetmesi yapılmıştır.

B1, B2 ve C1 düzeyindeki öğrenciler Türkiye’yi en çok “cennet” olarak nitelendirmişlerdir.

Tablo 6. Cinsiyete göre en çok geliştirilen metaforlar

	Kadın	Erkek
Türkçe öğretmeni	Anne (5), melek (5)	Arkadaş (6)
Türkçe	Kendi dilim/ana dilim (4)	Kendi dilim/ana dilim (6), Farsça (6)
TÖMER	Evim (6)	Evim (11)
Türkiye	Cennet (9)	Cennet (12)

Yukarıda yer alan tabloya göre kadın katılımcılar Türkçe öğretmenlerini en çok “anne” ve “melek”e benzetmişlerdir. Erkek katılımcılar ise Türkçe öğretmenlerini en çok “arkadaş” olarak görmektedirler.

Hem kadın hem de erkek katılımcılar Türkçeyi en çok “kendi dilim/ana dilim” şeklinde nitelendirmişlerdir. Bunun yanında erkek katılımcılar Türkçeyi aynı oranda “Farsça”ya benzetmişlerdir.

Hem kadın hem de erkek katılımcılar TÖMER’i “evim” şeklinde nitelendirmişlerdir.

Kadın ve erkek katılımcılar Türkiye’yi en çok “cennet” olarak görmektedirler.

Tablo 7. Türkiye’de kalma süresine göre en çok geliştirilen metaforlar

	Altı aydan az	Altı aydan fazla
Türkçe öğretmeni	Arkadaş (4)	Anne (5), melek (4), güneş (4)
Türkçe	Kendi dilim/ana dilim(2)	Kendi dilim/ana dilim (9)
TÖMER	Evim (5)	Evim (11), aile (10)
Türkiye	Vatanım/ülkem (6)	Cennet (16)

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Türkiye’de altı aydan az süredir bulunanlar Türkçe öğretmenlerini en çok “arkadaş”a benzetmişlerdir. Altı aydan fazla süredir bulunanlar ise Türkçe öğretmenlerini en çok “anne”, “melek” ve “güneş” olarak görmektedirler.

Türkiye’de altı aydan az bir süredir bulunanlar da altı aydan fazla bulunanlar da Türkçe için en çok “kendi dilim/ana dilim” benzetmesini yapmışlardır.

Türkiye’de altı aydan az kalanlar da fazla kalanlar da TÖMER’i en çok “evim” şeklinde nitelendirmişlerdir. Ayrıca Türkiye’de altı aydan fazla bir süredir bulunanlar Türkiye için “aile” benzetmesini de çok yapmışlardır.

Altı aydan az kalanlar Türkiye’yi en çok “vatanım/ülkem” olarak vasıflandırmışken altı aydan daha uzun bir süredir Türkiye’de bulunanlar en çok “cennet” benzetmesini yapmışlardır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

4.1 Sonuçlar

Katılımcılar Türkçe öğretmenleri hakkında ağırlıklı olarak olumlu benzetmeler yapmışlardır. Türkçe öğretmenleri ilk sıralarda arkadaş, dost, anne, melek, güneş, ağabey, abla, baba, kardeş, kitap, aile olarak görülmüştür. Burada öğretmenlerin çocuklukla aile üyelerinden birine benzetildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuç, TÖMER’ lerde eğitim görenlerin Türkçe öğretmenlerinden memnun olduğunu göstermektedir. Katılımcılar ayrıca öğretmenlerinin bilgili ve çalışkan olmalarını da önemseyerek onlar için bardak, ateş, âlim, arama motoru, inek gibi benzetmeler yapmışlardır.

Türkçe ile ilgili yapılan benzetmeler ele alındığında katılımcıların Türkçeyi daha çok kendi dillerine ya da başka birtakım dillere benzettikleri ortaya çıkmaktadır. Bu diller arasında Farsça ve Arapça önde gelmektedir. Bu tür benzetmeler yapanlar daha çok diller arasındaki benzerliklere odaklandıkları anlaşılmaktadır. Türkçeyi benimseyerek kendi ana dili olarak gördüğünü ifade edenler de ilk sıralarda gelmektedirler. Doğal olarak Türkçeyi Azerbaycan Türkçesi, Kazak Türkçesi, Özbek Türkçesine benzetenler de olmuştur. Türkçenin zenginliğine ve güzelliğine atfen deniz, bal, çiçek gibi benzetmeler yapanlar da olmuştur. Türkçenin zarafetinin “kız” benzetmesiyle anlatıldığı da görülmektedir. Zorluğuna vurgu yaparak “taş” gibi benzetmeler yapanlar da olmuştur.

Katılımcılar Türkiye’yi daha çok cennet olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu benzetmeyi yapanlar Türkiye’nin tabii güzelliklerini, barış içinde bir ülke olmasını, Müslüman olmasını, güzel olmasını vb. gerekçe olarak göstermişlerdir. Türkiye’yi kendi ülkesine/vatanına benzetenler de ön sıralarda gelmektedir. Bunların yanında Türkiye için anne kucacı, buz, dünyanın başkenti, hayal kapısı, nar gibi farklı benzetmeler yapılmıştır. Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin yaptığı bir benzetme olan “buz”, Türkiye’nin soğuk olmasına atıfken, “nar” benzetmesini yapan katılımcı için Türkiye’nin kültür zenginliği öne çıkmıştır. “Anne kucacı”

benzetmesini yapan katılımcı için Türkiye'nin insanın içini ısıtan yönü öne çıkarken Türkiye'yi "dünyanın başkenti olarak gören katılımcı farklı ülkelerden kişilerin gelmesini buna gerekçe göstermiştir.

Katılımcıların buldukları Türkçe seviyesi açısından B1 düzeyinde Türkçe öğretmeni en çok arkadaş, Türkçe deniz, TÖMER üniversite, Türkiye ise cennet olarak görülmüştür. B2 düzeyinde Türkçe öğretmeni en çok meleğe, Türkçe Farsçaya, TÖMER aileye, Türkiye ise yine cennete benzetilmiştir. C1 düzeyinde Türkçe öğretmeni en fazla anneye, Türkçe katılımcının kendi diline ya da ana diline, TÖMER katılımcının evine, Türkiye de diğer seviyelerde olduğu gibi cennete benzetilmiştir.

Kadın katılımcılar Türkçe öğretmeninin daha çok anneye ve meleğe benzetirken erkekler arkadaşta benzetmişlerdir. Türkçe kadın katılımcılar tarafından da erkek katılımcılar tarafından da en çok kendi/ana dilleri olarak görülmüştür. Hem kadın hem de erkek katılımcılar TÖMER'i en çok evleri olarak görmektedirler. Yine her iki grup için de Türkiye cennettir.

Türkiye'de daha kısa süre kalanlar için Türkçe öğretmenleri arkadaş iken uzun süre kalanlara göre anne, melek ve güneştir. Kalma süresi uzadıkça daha yakın duygular hissedildiği iddia edilebilir. Türkiye'de daha kısa bir süredir bulunanlar da uzun süredir bulunanlar da Türkçeyi kendi/ana dilleri olarak görmektedirler. Bu, Türkçenin benimsenmesine işaret olabileceği gibi aslen Türk soylu olmaya da bağlanabilir. Her iki grup da TÖMER'i daha çok evleri olarak görmektedirler. Kısa süredir Türkiye'de yaşayanlar "vatanım/ülkem" benzetmesini yaparlarken daha uzun süredir burada yaşayanlar cennet benzetmesini yapmaktadırlar. Buradan, ülkenin güzelliklerinin zaman içinde daha çok fark edildiği yorumuna gidilebilir.

4.2 Tartışma

Sonuçlara topluca bakıldığında katılımcıların Türkçe öğretmenleri, Türkçe, TÖMER ve Türkiye hakkında ağırlıklı olumlu duygulara ve görüşlere sahip olduğu görülmektedir. Bu unsurlar katılımcılar tarafından benimsenmiş, onlara karşı samimiyet oluşmuştur.

De Guerre ve Villamil (2002) sosyokültürel bir yaklaşım çerçevesinde ikinci dil öğretmenin metaforik temsili dâhilinde İngilizceyi ikinci dil olarak öğretme ve öğrenmeyle ilgili temel kavramsallaştırmaları araştırmışlardır. Bu çalışma sonunda İngilizceyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerle ilgili dokuz farklı kavramsal metafor tespit etmişlerdir. Buna göre öğretmenler iş birlikçi bir lider, bilgi sağlayıcısı, mücadeleci/değişim temsilcisi, besleyici, geliştirici, araç sağlayan, sanatçı, tamirci, beden eğitimcisi olarak görülmüştür. Ek olarak

katılımcıların metaforlarında farklı teorik dil öğrenme modellerinin benimsendiği gözlenmiştir.

Kuyumcu ve Özsanı'nın (2016) 5 ve 6. sınıf öğrencileriyle öğretmen ve okul kavramlarına yönelik yaptıkları metafor çalışmasında çoğunluğun, somut, cansız ve olumlu; öğretmen kavramına ilişkin de somut, canlı ve olumlu metaforlar ortaya koydukları tespit edilmiştir.

Karabay (2016) metaforlar aracılığıyla Türkçe öğretmeni adaylarının mesleki özdeşliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada öğretmen adaylarının 41 geçerli metafor ürettikleri, bunların da altı temel kategoriye indirgendiği ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının genel olarak öğretmenlik mesleğini bilgi kaynağı olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Oxford ve diğerleri (1998) öğretmen kavramıyla ilgili farklı bakış açıları ortaya koymak amacıyla metafor kullanımını araştırmışlardır. Öğretmenlerin oluşturduğu ve öğrencilerin yazdığı yazılar aracılığıyla, ayrıca mülakatlar, eğitim kuramcıları ve yöntemcileri tarafından yazılmış makalelerle metinler ışığında metaforlar üzerine eğilmişlerdir. Özellikle dil öğretmenlerini tanımlamak için “bir kanal olarak öğretmen, besleyici olarak öğretmen, yarışmacı olarak öğretmen” gibi metaforlar ortaya konmuştur. Çalışmada dil öğretme yöntemlerinin bu metaforlarla nasıl ilişkili olduğu da ortaya konmuştur.

Nikitina ve Furuoka (2008) Malezyalı öğrencilerin dil öğretmenleri hakkında geliştirdikleri metaforları araştırmışlardır. Çalışmada, öğrencilerin geliştirdikleri metaforların Oxford ve diğerleri (1998) tarafından eğitimle ilgili ortaya konan dört felsefi bakış açısıyla uyuşup uyuşmadığına ve cinsiyetin öğrencilerin metafor üretimini etkileyip etkilediğine bakılmıştır. Çalışma sonunda Oxford ve diğerlerinin (1998) metafor tipolojilerinin Malezya eğitimi bağlamında uygulanabilir olduğu belirlenmiştir. Ayrıca metafor üretiminin belli ölçüde cinsiyet değişkeniyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Ek olarak farklı cinsiyet gruplarından öğrenciler için öğretmen rolleri algısında anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilmiştir.

Eminoğlu Küçüktepe ve Gürültü (2014) öğretmenlerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dair kullandıkları metaforları ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu çalışmada öğretmenlerin yapılandırmacı bir öğretmeni “rehber olarak, bilgi kaynağı olarak, biçimlendirici olarak, bilgi yayıcı-aydınlatici olarak, çözümleyici-keşfedici olarak, idare edici-koruyucu olarak, usta olarak, hayat kaynağı olarak ve çalışkan öğretmen” şeklinde gördükleri ortaya konmuştur.

Kartallıoğlu (2017) C1 düzeyindeki yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türkçe ve dört temel dil becerisiyle ilgili metaforik algılarını incelemiştir. Çalışmasında katılımcıların Türkçe ve dört temel dil becerisi hakkında olumlu metaforlar geliştirdiklerini tespit etmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına tekrar dönüldüğünde özellikle öğreticiler boyutunda iş birlikçi olma, bilgi sağlama, besleyici, geliştirici olma, rehber olma, çalışkan olma gibi özellikler bakımından literatürle uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Yine Türkçe açısından bakıldığında Kartallıoğlu (2017)'nin da tespit ettiği üzere, Türkçe öğretmenleriyle ilgili genel olarak olumlu bir algının olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç itibarıyla Türkiye'deki üç farklı merkezde Türkçe öğrenmekte olan katılımcılar, Türkçe öğretmenleri, Türkçe, TÖMER ve Türkiye hakkında olumlu düşünmektedirler.

4.3 Öneriler

Bu çalışmada, Türkiye'de Türkçe öğrenen yabancıların Türkçe öğrenme süreçleri üzerinde etkili olduğu düşünülen bazı unsurlar hakkındaki algılarının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre genel olarak bu unsurlar hakkında olumlu bir algı bulunmaktadır. Katılımcılar bu unsurlara yakınlık hissetmektedirler. Öğrenme sürecinde duyuşsal özelliklerin etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durumun Türkçe öğrenme adına iyi bir fırsat olduğu iddia edilebilir. Türkçe öğrenenlerin duyuşsal yönlerine hitap edecek etkinliklere önem verilmelidir.

Bu çalışma, 92 katılımcı ve üç TÖMER ile sınırlıdır. Ayrıca Türkçe öğrenme süreciyle ilgili dört birleşen ele alınmıştır. İlerideki benzer çalışmalarda her iki sayı da arttırılarak daha genellenebilir ve daha fazla unsurun için içine gireceği çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Berliner, D. C. (1990). If The Metaphor Fits, Why Not Wear It? The Teacher as Executive. *Theory into Practice*, XXIX, 2: 85-93. <http://www.jstor.org/stable/pdf/1476905.pdf> adresinde.
- De Guerrero, M. C. ve Villamil, O. S. (2002). Metaphorical Conceptualizations of ESL Teaching and Learning. *Language Teaching Research*, VI, 2: 95-120. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1191/1362168802lr101oa> adresinde.
- Demirci, K. (2016). Metafor: Bir Anlatım ve Üretim Mekanizması. *Dil Bilimleri Kültür ve Edebiyat* (Edt. M. Sarıca, B. Sarıca) içinde. Ankara: Padam Yayınları, 330-343.
- Hunt, C. (2006). Travels with a Turtle: Metaphors and the Making of a Professional Identity. *Reflective Practice*, VII, 3: 315-332. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14623940600837467> adresinde.

- Karabay, A. (2016). An Investigation of Prospective Teachers' Views Regarding Teacher Identity via Metaphors. *Eurasian Journal of Educational Research*, 65: 1-18. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1121875.pdf> adresinde.
- Kartalliođlu, N. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Türkçe ve Dört Temel Dil Becerisine Yönelik Metaforik Algıları. IX. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu.
- Kuyumcu, F.N. ve Özсарı, İ. (2016). 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmen ve Okul Kavramlarına İlişkin Algılarının Deđerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 396-407.
- Eminoğlu Küçüktepe, S. ve Gürültü, E. (2014). Öğretmenlerin “Yapılandırmacı Öğretmen” Kavramına İlişkin Algılarına Yönelik Metafor Çalışması Örneđi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV, 2: 282-305.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil* (tercüme Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: Paradigma.
- Laufer, B. (1998). The Development of Passive and Active Vocabulary in a Second Language: Same or Different?. *Applied Linguistics*, XIX, 2: 255-271. <https://academic.oup.com/applij/article-abstract/19/2/255/316323?redirectedFrom=fulltext> adresinde.
- Nikitina, L. ve Furuoka, F. (2008). A Language Teacher is Like...": Examining Malaysian Students' Perceptions of Language Teachers through Metaphor Analysis. *Online Submission*, V, 2: 192-205. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED509070.pdf> adresinde.
- Oxford, R. L., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R. Z., Saleh, A. ve Longhini, A. (1998). Clashing Metaphors about Classroom Teachers: Toward a Systematic Typology for the Language Teaching Field. *System*, XXVI, 1: 3-50. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0346251X97000717> adresinde.
- Wellek, R. ve Warren, A (1983). *Edebiyat Biliminin Temelleri* (çev. Ahmet Edip Uysal). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin Sosyal Bilimler.
- Yılmaz, F., İkinci, D., Abay, L., Geyik, M., Kutat, R. ve Yeşil, S. (2015). Eğitim Felsefeleri Çerçevesinde Geleceđin Öğretmenleri: Metaforik Bir Çalışma. *Journal Of Theoretical Educational Science*, 542.